

Vallankumouksellinen

Kirjottanut M. Artzybashevo
(Suomennos Säkénille)

Opettaja Gabriel Andersen käveli koulupihan vierustalle, jossa pysähtyi, epäröiden, minne mennä. Etäisyydessä, kahden mailin päässä, kaartui metsä sinertävänä vyöhykkeenä puhtaanvalkoista lumikenttää vasten. Kymmeniä väriviivahduksia välähтели valkoisessa maassa ja koulupihan rautaisessa aitauksessa. Ilma oli kevyttä ja kirkasta, mikä on ominaista vain aikaiselle keväälle. Gabriel Andersen suuntasi askeleensa sinertävää metsänreunustaa kohden, kävelläkseen hieman metsikössä.

“Jälleen kevät elämässäni”, sanoi hän, hengittäen syvään raitista ilmaa ja nauttien ihanasta näköalastaan. Andersen melkein antautui tunteellisen haaveilemisen valtaan. Hän käveli kädet selkänsä takana, heilutellen ruumistaan.

Hän oli kulkenut vain pienehkön matkan, kun huomasi koulupiha-aidan toisella puolen olevalla

maantiellä joukon sotamiehiä ja hevosia. Heidän keltasenharmaat uniformunsa tekivät kömpelön vaikutuksen valkosta lunta vasten, mutta heidän miekkansa ja hevossensatulansa kimaltelivat. He liikkuiivat kömpelösti lumessa. Anderson ihmetteli, mitä heillä siellä oli tekemistä. Äkkiä käsitti hän heidän toimensa tarkoituksen. Pikemmin päähänpistonsa kuin järkensä sanoi hänelle heidän olevan jossakin konnantyössä. Jotakin tavatonta ja kauheata oli tapahtuva. Ja saman päähänpiston vaikutuksesta ymmärsi hän olevan parasta piiloittautua sotilailta. Hän kääntyi äkkiä vasemmalle, heittäntyi polvilleen ja kömpi pehmeässä, suojaisessa, räiskyvässä kinoksessa erään heinäkasvan luokse, jonka takaa saattoi päättään kurkoittamalla nähdä, mitä sotamiehet hommasivat.

Sotamiehiä oli kaksitoista, jois-

ta yksi vauttera, nuori upseeri, harmaassa viitassa, joka vyötäisen kohdalta oli komeasti sidottu hopeavyöllä. Hänen kasvonsa olivat punakat, hänen kumean äänensä katkonaiset soinnut kuuluivat selvästi sinne, missä opettaja oli piiloutuneena.

”Minä tiedän, mitä teen. Minä en tarvitse kenenkään neuvoa”, ärjäsi upseeri. Kädet puuskassa katsoi hän jotakuta häärräviiden sotamiesten joukossa. ”Minä näytän sinulle, miltä kapinoitseminen maistuu, sinä kirottu koira”.

Andersenin sydän löi kiivaasti. ”Onko tämä mahdollista?” ajatteli hän. Häntä värisytti ikäänkuin olisi joutunut paukkuvan pakkasen kouriin.

”Upseeri”, hiljainen, pidätetty, kuitenkin kuuluva ääni kajahti sotamiesten joukosta, ”teillä ei ole mitään oikeutta — siitä on tuomioistuimen päätettävä — te ette ole tuomari — se on sulaa murhaamista, eikä —”

”Hiljaa!” ärjäsi upseeri, äänensä värähdellen vihasta. ”Minä annan palttua tuomioistuimillenne. Ivanov, käy käsiksi!”

Hän kannusti hevostaan ja ratsasti sivuun. Gabriel Andersen näki konemaisesti, miten taitavasti hevonen asteli ja se ojensi korvansa kuulemaan pienimmänkin äänen. Sotamiesten joukossa oli hetkisen sekaannusta ja hämminkiä. Sitten he hajaantuivat eri suummille, jättäen taakseen kolme ihmistä, kaksi hoikkaa miestä ja yhden sangen lyhyen ja hennon. Andersen erotti lyhkäisimmän tukan. Se oli sangen vaalea ja hän näki tämän somien korvien pistäntyvän esiin hiusten välistä.

Nyt hän täydellisesti ymmärsi, mitä oli tapahtuva. Mutta se oli niin uskomatonta ja kauheata, että

hänestä tuntui kuin olisi uneksinnut.

”On niin raikasta, niin kaunista — lumi, kenttä, metsä, taivas! Ke-vään henki on painanut leimansa kaikkialle. Kuitenkin ihmisiä parhailtaan tullaan tappamaan. Miten se käy päinsä, Mahdotonta!” Hänen ajatuksensa olivat hämmennyksissä. Hänellä oli miehen tunnelma, joka äkkiä on tullut hulluksi, joka huomaa näkevänsä, kuulevansa ja tuntevansa jotakin, johon ei ole tottunut, eikä hänen pitäisi kuulla, nähdä, eikä tuntea.

Kaksi miehistä seisoivat aivan lähekkäin, lyhyin hieman erossa.

”Upseeri!” yksi heistä huudahti epätoivoisella äänellä. ”Luoja näkee meidät! Upseeri!”

Kahdeksan sotamiestä äkkiä laskeutuivat hevosten selästä, heidän kannuksensa ja miekkansa kalahitivat kalseasti. Silmännähtävästi heillä oli kiire, ikäänkuin olisivat olleet varkaan työssä.

Muutamia sekunteja oli hiljais-ta, kunnes sotamiehet asettuivat riviin muutaman jalan päähän noista kolmesta miehestä ja nostivat kiväärinsä ampuma-asentoon.

”Armahtakaa ainakin poika!” kajahti äkkiä ääni. ”Miksi tappaa lasta, te kirotut! Mitä on lapsi tehnyt?”

”Ivanov, tee kuten käskin”, kiljasi upseeri. Hänen kasvonsa kävivät punaisiksi kuin punanen kangas.

Seurasi kaamea näytelmä. Lyhyin näistä miehistä päästi äkkiä huudon lapsen äänellä ja riuhtautui irti. Pari kolme sotamiestä oli heti hänen kimpussaan, mutta poika taisteli vastaan epätoivoisen voimilla. Mutta yhä lisää sotamiehiä tuli toisten avuksi.

”Ah, antakaa minun mennä, antakaa minun mennä!” huusi poika.

Pojan ääni kaikui kimakkana.

Tuli hiljaisuus. Joku oli häntä lyönyt. Äkkinäinen, raskas hiljaisuus vallitsi. Poikkaa työnnettiin eteenpäin. Äkkiä kuului kumalhtava komento. Andersen heittäytyi taaksepäin, väristen ankarasti. Hän näki selvästi, mutta kuitenkin kuin unessa, miten miehet kaatuvat, näki valovälähdyksen ja heikon sauhun nousevan kirkasta taivaanlakea kohden. Hän näki sotamiesten äkkiä nousevan satulaan, katsomattakaan ruumiisiin. Sotamiehet ratsastivat tiehensä pehmeätä tietä pitkin, heidän käsi-vartensa heiluivat sivuilla.

Hän näki tämän kaiken selvästi, sillä nyt hän seisoi keskellä tietä, tietämättä milloin ja miksi hän oli hypännyt esiin pillopaikastaan heinäsuovan takaa. Hän oli kuolemankalpea. Hänen kasvonsa olivat kylmän hien vallassa ja koko ruumis värisi. Hänen fyysillinen voimattomuutensa vaivasi ja kiusasi häntä. Hänestä tuntui, kuin olisi hän ollut suunnattomasti sairas.

Kun sotamiehet olivat kadonneet näkyvistä metsään, saapui ampumapaikalle väkeä juoksujalessa, vaikkakaan tähän saakka ketään ei ollut näkyvissä.

Ruumiit makasivat tien sivussa valkoseilla, kimaltelevalla lumella. Siinä oli kolme ruumista. Kahden miehen ja yhden pojan. Pojan pää oli lumeen painuneena. Hänen vieressään olevan miehen kasvot olivat näkymättömissä. Tämä oli kaatunut kasvoilleen verilätäkköön. Kolmas mies oli suurikokoinen, mustapartainen ja vankkakätinen. Hän makasi täydellä pituudellaan, kädet leväällään veren talraamassa lumihangessa.

Nämä kolme ammuttua miestä näyttivät tumnilta, liikkumattomilta möhkäleiltä valkoista lunta

vastaan. Etäämpää kukaan ei olisi voinut aavistaa sitä kauhun kuvaa, mikä tässä oli tarjona.

Seuraavana yönä Gabriel Andersen ei kirjottanut pikkuisessa huoneessaan koulutalossa runoja, kuten tavallisesti. Hän seisoi akkunan ääressä, katsellen kuun kalpeata valoa sumuisella, sinertävällä taivaalla. Hänen ajatuksensa olivat raskaat ja synkät, ikäänkuin jokin raskas paino olisi laskeutunut hänen aivostoonsa.

Kalpean kuun valossa näki hän selvästi tumman piha-aitauksen. puut, tyhjän pihan. Hän oli näkevinään nuo kolme murhattua miestä. Ne olivat yhä maantien laidassa. Kuolleiden samununeet silmät olivat kohdistuneet kalpeata kuuta kohden.

“Aika on tuleva,” ajatteli hän, “jolloin ihmisten tappaminen on mahdottomuus. Aika on tuleva, jolloin nämä sotilaat ja tämä upseerikin, jotka tappoivat nämä miehet, huomaavat mitä ovat tehneet ja tulevat ymmärtämään, että se, minkä takia he tappoivat nämä miehet, on yhtä välttämätöntä, tärkeätä ja rakasta heillekin kuin uille, jotka he tappoivat.”

“Niin”, sanoi hän ääneensä, “se aika on tuleva. He tulevat ymmärtämään”. Ja kuun kalpea valo hämärtäyi, kun hänen silmänsä kosuivat kyynelistä.

Hän tunsi mitä syvintä sääliä näitä kolmea uhria kohtaan. Vihanpuuska valtasi hänet yht’äkkiä ja hän joutui täydellisesti vihanliekin valtaan.

Mutta Gabriel Andersen lohduutti sydäntään, kuiskaten vienoisti, “he eivät tienneet, mitä tekevät”. Vähitellen hän rauhoittui.

Seuraava päivä oli kirkas. Kevät oli saapunut. Lumi hiljal-

leen sulii. Kirkasta, kylmää vettä virtasi kaikkialla lumihangelta. Puumoksat olivat nuokeita. Kevään ihanuus valmisti tuloaan.

Mutta kevään iloa ei vallinnut kylässä. Kevään ilo oli sieltä karkottunut. Ilma oli raskasta, tyyppäsevä ja kauhistuttavaa kuin painajaisen jäljiltä.

Gabriel Andersen seisoi tiellä, lähellä tummaa, väsähtänyttä miesjoukkoa ja katseli seitsemän talonpojan ruoskimisen valmistusjuuhia.

He seisovivat lumisohjussa, eikä Gabriel Andersen jaksanut käsittää, että nämä olivat samoja ihmisiä, jotka hän oli kauan tuntenut ja joita hän oli ymmärtänyt. Sen johdosta, kun heitä odotti häpeällinen, kauhistuttava tapahtuma, olivat heidän ajatuksensa kokonaan toisenlaiset kuin ennen, eivätkä he sen vuoksi saattaneet käsittää, mitä Andersen ajatteli, samoin kuin Andersen ei voinut käsittää, mitä he ajattelivat. Heidän ympärillään hääri joukko sotamiehiä, jotka epäilyttävästi katsahtivat Gabriel Andersenia, joka pian oli näkevä tämän kauhean näytelmän, eikä voinut, ei uskaltanut tehdä yhtään mitään sen estämiseksi. Tämän tunsii Gabriel Andersen ja hän tunsii häpeän tunnetta.

Sotamiehet tarttuivat ensimmäiseen talonpoikaan. Gabriel Andersen näki hänen vieraan, rukoilevan, toivottoman katseensa. Hänen huulensa liikahtivat, mutta ääntä ei kuulunut. Hänen liikkuvissa silmissään oli kalsea kiilto kuin mielipuoolella. Silminnähtävästi hän ei enää jaksanut ajatella, eikä käsittää, mitä oli tapahtuva.

Niin kauhistuttava oli tuo katse, että Andersen tunsii helpotusta, kun sotamiehet painoivat hänen kasvonsa alaspäin lumta kohden.

Vilkkaitten kasvojen asemasta näki hän nyt talonpojan paljaan takaruumiin — tunnottoman, häpeällisen, kauhistuttavan näön.

Suurikokoinen, punakkanaamainen sotamies astui talonpojan luo, katseli hänen ruumistaan näkyväällä mielihyvällä ja sitten hän huudahti selvällä äänellä:

“No annetaapas roihua sitten jumalan siunauksella!”

Andersen ei näyttänyt näkevän sotamiehiä, ei taivasta, hevosia, eikä joukkoakaan. Hän ei tuntenut kylmyyttä, kauhua, eikä häpeätä. Hän ei kuullut solmuruoskan läiskäyksiä, eikä tuskan ja epätoivon huudahduksia. Hän ainoastaan näki, miten miehen ruumiiseen syntyi punakoita juovia. Vähitellen miehen paljas takaruumis menetti ihmisruumiinnäköisyytensä. Veri tihkusi ja roiskui ympärille, pärskähtäen suuremmissa ja pienemmissä erissä, juosten lopulta valkoiselle lumelle.

Gabriel Andersenin valtasi kauhu, kun hän ajatteli sitä hetkeä, jolloin talonpoika nousisi pystyyn ja katsahtaisii siihen väkijoukkoon, joka oli nähnyt, miten hänen ruumiinsa paljastettiin ja ruoskittiin veriseksi möhkäleeksi. Hän sulki silmänsä. Kun hän jälleen avasi silmänsä, näki hän, miten neljä sotamiestä pakotti toista talonpoikaa polvilleen lumeen, miten tämänkin ruumiin takaosa paljastettiin yhtä häpeällisesti, kauhistuttavasti ja raastasti.

Sitten tuli kolmas, neljäs ja niin edespäin loppuun saakka.

Gabriel Andersen seisoi märässä lumessa, väristen ja änkytellen, vaikkakaan ei sanonut sanaakaan. Hänen ruumiistaan virtasi kylmää hikeä. Häpeäntunne valtasi koko hänen olemuksensa. Se oli alentava tunne, kun sitä piti salata, jotta sotamiehet eivät tarraisi hä-

neenkin ja heittäisi häntä lumeen, paljastaisi hänen ruumistaan — hänen, Gabriel Andersenin.

Sotamiehet nousivat ratsuinsa selkiin, sivauttivat piiskoillaan väkijoukkoon ja ratsastivat tiehensä. Kirouksia, hurjia huutoja kajahti kylässä tänä kauniina kevätpäivänä.

Kylän hallintorakennuksen rappusella näki Andersen viisi miestä, jotka jo olivat kärsineet häpeään. Hän äkkiä käänsi päänsä sivuun. Hän ajatteli, että tämän näytelmän jälkeen ei voinut enää elää.

Sotamiehiä oli kaikkiaan seitsemäntoista, viisitoista tavallista sotamiestä, yksi vääpeli ja yksi paraton nuori upseeri. Upseeri loikoi nuotion edustalla, tuijottaen liekkeihin. Sotamiehet puuhasivat aseittensa kimpussa sotilasvaunun luona. Heidän harmaat vartalonsa liikkuiivat äänettöminä harmaata taustaa vasten ja toisinaan he hypähtelivät nuotiotulesta esiinpiistävien liekkien yli.

Gabriel Andersen, puettuna päällystakkiin ja pitäen keppiään selkänsä takana, lähestyi heitä. Vääpeli hypähti pystyyn, kääntyi tullesta päin ja katsahti häneen.

”Kuka sinä olet? Mitä tahdot? kysyi hän päättäväisesti. Vääpelin äänestä päättäen sotamiehet pelkäsivät kaikkia tällä alueella, ionka keskuuteen he levittivät kuulonaa, hävitystä ja kärsimyksiä.

”Upseeri”, jatkoi hän, ”täällä on mies, jota en tunne”.

Upseeri katsahti Anderseniin mitään sanomatta.

”Upseeri”, sanoi Andersen heikolla äänellä, ”nimeni on Michelson. Olen tšekäläinen liikemies ja olen menossa kylään liikeasioille.”

”No mitä sinä sitten täällä nuus-

kit?”, sanoi upseeri äkäisenä ja kääntyi ympäri.

”Liikemies”, ivasi muuan sotamiehistä. ”Hänet pitäisi tarkastaa, että näkisimme millä asioilla hän liikkuu öisin. Hyvä isku naamaan, sitä hän tarvitseisi.”

”Hän on epäilyttävän näköinen, upseeri,” sanoi vääpeli. ”Ettekö arvele parasta olevan vangita hänet, vai mitä?”

”Älkää”, vastasi upseeri laiskasti. ”Minä olen niistä kirotuista saanut kyllickseni”.

Gabriel Andersen seisoi sanattomana. Hänen silmänsä leimusiivat omituisesti. Kummallista oli nähdä hänet yöllä kentällä sotamiesten joukossa.

Sotamiehet jättivät hänet rauhaan ja lähtivät tiehensä. Gabriel Andersen jäi hetkeksi seisomaan. Sitten hän kääntyi ja lähti, nopeasti kadoten pimeyteen.

Yö oli päättymäisillään. Ilma kävi kuulakaksi ja pensaitten latvat alkoivat selvenmin häämöttää pimeydestä. Gabriel Andersen kulki jälleen sotilasvartiostoa kohden. Mutta tällä kertaa hän hiipi salaisesti, kulki kumarassa pensaitten suojassa. Hänen takanaan hiipi miehiä yhtä hiljaisesti ja varovaisesti. Kulkivat pensaitten takana hiljaa kuin varjot. Gabrieliä lähimpänä hiipi pitkäkkö mies revolveri kädessä.

Sotamiehen ruumis hämötti liipuvan hiiloksen hämärässä valossa. Gabriel Andersen tunsi sotamiehen. Se oli sama, joka oli ehdottanut, että Andersen tutkitaisiin. Andersen ei hätkähtänyt, hänen kasvonsa olivat kylmät ja liikkumattomat kuin nukuksissa olevan miehen. Nuotion ympärillä nukuivat sotamiehet pitkällään kaikki, paitsi vääpeli, joka istui pää nuokkuen polvien varassa.

Andersenin oikealla puolella ole-

va pitkä mies ojensi revolverinsa ja painoi lipasinta. Hetkisesti häikäisevä valo ja kova pamaus seurasi.

Andersen näki vartijan kohottavan kätensä ja sitten istuutuvan maahan ja painelevan rintaansa. Kaikilta suunnilta välähti lyhyitä, rätiseviä pamauksia. Väepeli hypähti pystyyn ja kaatui suoraan nuotiotulcen. Harmaat sotamiehet hypähtivät kaikille suunnille kuin aaveet, nostaen käsiään, kaatuen ja kieriskellen maassa. Nuori upseeri hypähti Andersenin taakse, hosuen käsillään kuin pelästynyt lintu siipiään. Andersen, näyttäen kuin olisi ajatellut aivan muuta, nosti keppinsä. Kaikella voimallaan iski hän upseeria päähän, joka iskulla kuului voimakas, kummahtava mötkähdys. Upseeri pyörähteli ympäri, kumpastui pensaaseen ja istuutui, kattaen päänsä käsillään kuin lapsi. Joku juoksi upseerin luo, anastaen häneltä revolverin. Upseeri valahti kokoon ja hänen päänsä painui melkein maahan. Hänen jalkansa värähtelivät hetkisen, sitten vetäytyi hänen ruumiinsa sikkuraan. Hän oli kuollut.

Ampuminen lakkasi. Valkeakasvoiset mustat miehet, aaveenharmaat pimeydessä, liikkuiivat sotamiesten ruumiitten keskellä, ottaen heidän aseensa ja ampumatarvikkeensa.

Andersen katseli tätä kaikkea kylmällä, tarkkaavalla katseella. Kun kaikki oli ohi, lähti hän liikkeelle, meni nuotion ääreen, tarttui palaneen väpeliin sääreen, koettaen vetää tämän ruumista tullesta. Mutta se oli liian raskas ja hän antoi sen olla.

Andersen istui liikkumattomana kylän hallintorakennuksen rap-

pusilla ja ajatteli. Hän ajatteli, mitenkä hän, Gabriel Andersen, silmälasineen, keppineen, päällystakkinen ja ruoineen, oli valehdellut ja pettänyt viisitoista miestä. Hän ajatteli sen olevan kauheata, mutta kuitenkin hän ei tuntenut sydämessään sääliä, ei häpeätä, eikä katumusta. Jos hänet laskettaisiin vapaaksi, hän tiesi, että hän, Gabriel Andersen, menisi ja tekisi aivan saman uudelleen. Hän koetti tutkistella itseään, nähdäkseen, mitä hänen sisässään riehui. Mutta hänen ajatuksensa olivat raskaat ja sekavat. Jostakin syystä hänestä oli tuskallistempaa ajatella niitä kolmea miestä, jotka kuolleina makasivat maantien laidassa, kuin sitä upseeria, jota hän oli iskenyt kepillään päähän niin voimakkaasti, että upseeri oli kuollut. Omaa kuolemaansa hän ei ajatellut. Hänestä tuntui kuin olisi hän suorittanut laskunsa kaikkien kanssa jo aikoja sitten.

Kun sotamiehet tarttuivat häneen, hän nousi ja kun sotamiehet nopeasti taluttivat hänet pihan läpi, ei hän voinut koota yhtään selvää ajatusta.

Hänet kuljetettiin tien viereen ja asetettiin aitaan vasten seisomaan. Hän korjasi silmälasiaan, pani kätensä selkäänsä taakse ja seisoi siinä somassa asennessa, päänsä hieman käännettynä sivuun.

Kun hän loi viimeisen katseensa eteen, huomasi hän kiväärijonon olevan tähdättynä hänen päätänsä, rintaansa, vatsaansa ja kalpeita kasvojaan kohden.

Andersenin ajatukset tuntuivat vierailta, käsittämättömiltä. Hän kohottautui pystyyn täydellä mitallaan ja nosti päänsä ylpeästi pystyyn. Kummallinen kirkkaus, voima ja ylpeys valtasi hänen sielunsa ja kaikki — aurinko, taivas, ihmiset, kenttä ja kuolema — tun-

tui hänestä merkityksettömältä, huomaamattomalta ja hyödyttömältä.

Kuulat osuivat hänen rintaansa, vasempaan silmäänsä, vatsaansa, suhahtivat hänen tiukasti napiteun takkinsa lävitse. Hänen silmälasinsa menivät pirstaleiksi. Hän päästi huudahduksen, kaatui kasvot edellä aitausta vasten, yksi jäljellä oleva jäi tuijottamaan avonaisena. Hän haparoitsi käsillään

maata, ikäänkuin tukea hakeakseen.

Upseeri loikkasi hänen viereensä ja tunteettomana ojensi revolverinsa Andersenin niskaan ja ampui kahdesti. Andersen kaatui pitkälleen maahan.

Sotamiehet lähtivät nopeasti. Andersen jäi maahan pitkälleen. Hänen vasemman kätensä etusormi värähteli vielä kymmenisen sekunttia.

Ennen -- Nyt

Kirj. Jussi Railio

*Ennen juoksin kyläteillä
kumppanina toisten lasten.
— Nyt on mulla, nyt on heillä
syytä harmeta jo hasten.*

*Ennen kotipientarilla
sidoin kauniin kukkakimpun.
— Nyt mä elontanterilla
kiidän, väsyn, vuoksi — limpun.*

*Ennen oli usein vettä
särpimenä leipämurun.
— Nytkään en oo särpimettä;
leipääni syön kanssa surun.*

*Ennen vuotin vuotten päitä,
jotta aikamieheks saisin.
— Nyt mä mietin: kun ei näitä
miehuusvuosia ois laisin!*

*Ennen löysin elämästä
ihanaiset Eden-tarhat.
— Nyt oon laannut löytämästä
löytyäni suuret harhat.*

*Ennen suojan uunin päältä
löysin, konsa värisytti.
— Nyt en välty vilusäältä,
sielunkin mi jähmetytti.*